

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 322 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Iloxmonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurt qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Негматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиева Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li , Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv moliyaning ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	

TIBBIYOT TURIZMNI RIVOJLANTIRISH VA UNING SALOHİYATINI IQTISODIY BAHOLASHNING ILMIY VA USLUBIY ASOSLARI

Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna

TDIUSF “Buxgalteriya hisobi va audit”

kafedrası katta o'qituvchisi,

+998992219311, +998915243247,

dilafruzvafohozaev@gmail.com

ORCID: 0009-0000-7892-1406

Annotatsiya: Ushbu maqolada tibbiy turizm sohasida olib borilgan nazariy va uslubiy ishlar qisqacha tavsifi berilgan. Tibbiy turizmdan foydalaniladigan ilmiy yondashuvlar tahlil etilgan, kategoriyalari, elementlari asoslangan. Ilmiy izlanishlar natijasida tibbiy turizmni rivojlantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: Turizm, tibbiyot, sog'lomlashtirish, davolash, sayohat, qiymat zanjiri, tur, operator

Abstract: The article provides a brief description of theoretical and methodological work carried out in the field of medical tourism. Scientific approaches used in medical tourism are analyzed, categories and elements are substantiated. As a result of scientific research, proposals for the development of medical tourism have been developed.

Key words: Tourism, medicine, health improvement, treatment, travel, value chain, tour, operator

Аннотация: В статье дается краткое описание теоретических и методических работ, проводимых в области медицинского туризма. Проанализированы научные подходы, используемые в медицинском туризме, обоснованы категории и элементы. В результате научных исследований разработаны предложения по развитию медицинского туризма.

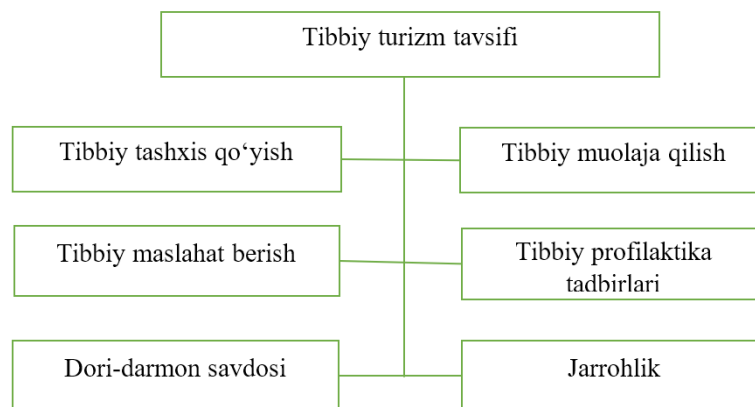
Ключевые слова: Туризм, медицина, оздоровление, лечение, путешествие, цепочка создания стоимости, тур, оператор.

KIRISH

Davolash va turizm ko'plab o'zaro bog'liq sohalarga ega. Uning kompleks rivojlanishi ko'plab turdosh tarmoqlarning rivojlanishiga turtki bo'ladi va ulkan iqtisodiy va ijtimoiy foyda keltiradi. Tibbiy va sog'lomlashtirish turizmining qurilishi va ko'lamini rivojlantirish butun tibbiy va sog'lom turizmning qiymati va daromadini oshirishga yordam beradi va keyinchalik butun mintaqaning iqtisodiy o'sishiga yordam beradi. Sog'liqni saqlash turizmi sanoati zanjiri bo'yicha nazariy tadqiqotlar asosan hali izlanishlarni talab etadi.

“Chegara bilmas bemorlar” ma'lumotlariga ko'ra, 2010 yilda jahon tibbiy xizmatining umumiy ishlab chiqarish qiymati 10 milliard AQSh dollaridan kam bo'lgan va sog'liqni saqlash turizmi bozori yiliga 25% ga tez sur'atlar bilan kengayib borgan. 2014 yilda bu sanoat dunyoda atigi 40 milliard dollarga ega bo'lsa, 2015 yilga kelib 20 milliard AQSh dollariga yetdi va 2022 yilga kelib tibbiy qiymatning umumiy ishlab chiqarish qiymati 100 milliard AQSh dollariga yetdi. 2023 yilda u 438,6 milliard AQSh dollarini tashkil etdi. Uning rivojlanish sur'ati hayratlanarli tarzda oshib bormoqda.

“Tibbiyot – aholi salomatligini saqlash, yaxshilash, umrini uzaytirish, kasalliklarni oldini olish, davolash maqsadida amalga oshirilayotgan ilmiy bilimlar va amaliy faoliyat majmuidir.

1-rasm. Tibbiy turizmning tarkibiy elementlari¹

Tibbiy turizm turizmning sohasining tarkibiy qismi bo'lib, uning mazmun-mohiyatiga aniqlik kiritish va yo'nalishlarini aniqlashda sog'liqni saqlash tizimi aholi salomatligini ta'minlash va turmush farovonligini oshirish, ishchi kuchini takror barpo etishda alohida o'ringa egadir. Sog'liqni saqlash ijtimoiy-iqtisodiy tizimning murakkab va o'ziga xos tarmog'i, ijtimoiy sohaning an'anaviy tarkibiy qismlaridan biri aholining sog'lig'ini saqlash va yaxshilash, davolash va profilaktik tadbirlarni qo'llashdan jamiyatni ijtimoiy totuvlik va iqtisodiy barqarorlikdan manfaatdor qiladi"² (1.3-rasm).

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

A.R.Ilyasova o'zining ilmiy-tadqiqotlarida "tibbiy turizm" kategoriyasiga quyidagicha ta'rif beradi: "tibbiy turizm – bu tibbiy yordam ko'rsatadigan insonlar va tashkilotlarni qamrab oluvchi tarmoqdir.³ D.V.Rojkovning fikricha, sog'liqni saqlash – bu ijtimoiy-iqtisodiy va tibbiy tadbirlar majmuidan iborat bulib, uning maqsadi har bir insonning va aholining sog'lig'ini tiklash va mustahkamlashga, ishlab chiqarishning ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan".⁴

"Akademik Q.X.Abduraxmonovning fikricha, sog'liqni saqlash tizimi milliy iqtisodiyotimizda aholining sog'lig'ini saqlash va ularga tibbiy yordam hamda tibbiy xizmatlar ko'rsatish bilan jamiyatning ishlab chiqaruvchi kuchlarini kasallikdan saqlash, davolash, reabilitatsiya qilish va sog'lom tarzda hayot kechirishni targ'ib qiluvchi tizimdir.⁵

Saidov M.X., Nasriyev I.I. va boshqalar esa tibbiy xizmatlar-tibbiyot muassasi tomonidan sug'rt qilingan shaxsga bir martalik yoki mujassama ambulatoriya va stasionar tibbiy yordam ko'rsatish, shu jumladan, dori-darmon bilan ta'minlash, tashhis qo'yish, davolash kasallik, sog'liqning boshqacha tarzda izdan chiqishi, homiladorlik, tug'ish munosabati bilan bemorga qarshi va reabilitatsiyalashdan iboratligi ta'kidlanadi"⁶.

Solixo'jayev Z., Alyavi A. va boshqalar tomonidan tayyorlangan "Tibbiyot ensiklopediyasi"da ta'riflanishicha, sog'liqni saqlash – aholi sog'lig'ini muhofaza qilishga yunaltilgan ijtimoiy, iqtisodiy va tibbiy tadbirlar tizimidan iborat. Sog'liqni saqlash kasalliklarning oldini olish va davolash, sog'lom turmush va mexnat sharoitini yaratish, yuqori mehnat qobiliyatini va uzoq umr ko'rishni ta'minlashga qaratilgan umumiy tadbirlarni kuzda tutadi: uning vazifasi bemorlarga zamonaviy ixtisoslashgan yordam ko'rsatishdan iborat"⁷.

"X.E.Rustamova., N.K.Stojarova va boshqalar tomonidan yozilgan o'quv qo'llanmada keltirilishicha: tibbiyot – bu odamlarning sog'lig'ini saqlash va mustahkamlash, bemorlarni davolash va kasalliklarning oldini olish hamda insoniyat jamiyatining salomatligi va ishlashi shart-sharoitida uzoq umr ko'rishi haqida amaliy bilim va ilmiy bilimlar tizimi ekanligi ta'kidlanadi"⁸.

1 Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

2 Ю.П. Лисицын, Г.Э. Улумбекова "Общественное здоровье и здравоохранение" учебник. Москва. 2011.

3 Ильясова А.Р. Основы экономики здравоохранения. – Казань: Изд-во Казань ун-та, 2019. – С. 7.

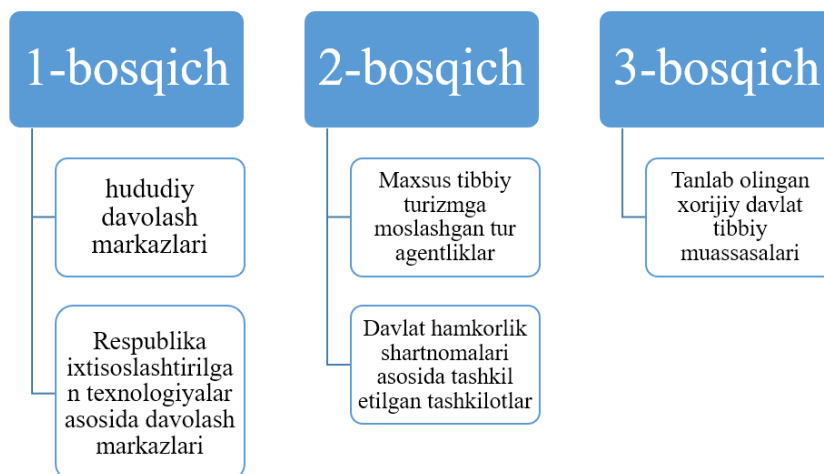
4 <https://interaktiv.oak.uz> Рожков Д.В. Совершенствование системы регулирования медицинских услуг на основы государственно-частного партнерства. Медицина и здравоохранение в современном обществе: сборник статей III международной научно-практической конференции. – Пенза: МЧНС «Наука и просвещения». 2020. – С. 7.

5 Ижтимоий соҳа иқтисодиёти. Дарслик. / И.ф.д., проф. Қ.Х.Абдурахмонов тахрири остида. – Т.: "Иқтисодиёт", 2013. 418 б. - Б. 68.

6 <https://interaktiv.oak.uz> Saidov M.X., Nasriyev I.I., Toyirov Z.T., Ulug'ov Sh.X. Ijtimoiy himoya: atamalar izohli lo'g'ati. – Т.: Alisher Navoiy nomidagi "O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti", 2007. – Б. 335.

7 Barnoyeva G.V. O'zbekiston respublikasida sog'liqni saqlashning huquqiy asoslari. Buxoro. 2017. Solixo'jaev Z., Alyavi A. Mavlonov I., Qo'nishev J., Egamshukurova M. Tibbiyot ensiklopediyasi. – Т.: "Sharq", 2016. – Б. 441.

8 Лисицын Ю.П. общественное здоровье и здравоохранения. Учебник. 2002. Rustamova X.E., Stojarova N.K., Abdurashitova Sh.A., Nurmamatova Q.Ch. Tibbiyot tarixi. – Т.: "O'zkitobsavdo nashriyoti", 2020. – Б. 5.

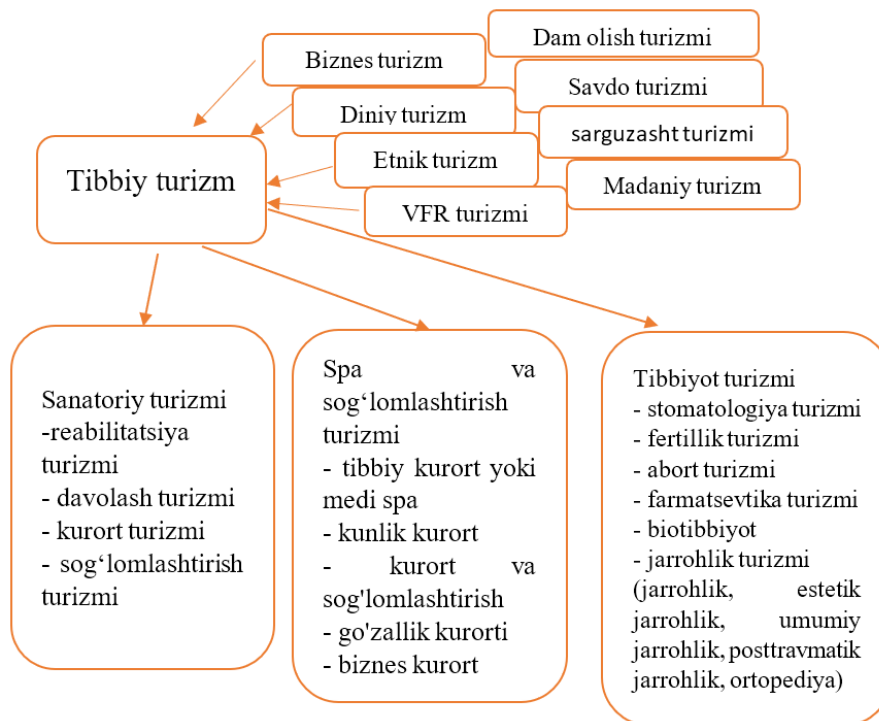
2-rasm. Tibbiy turizmning shakillanish bosqichi⁹.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sog'liqni saqlash, umumiy farovonlik va unga intilishga qaratilgan tibbiy turizm sog'liq uchun foydali bo'lgan ko'plab davolash usullari va dam olish turlarini o'z ichiga oladi. "Sog'lomlashtirish turizmida sayohat qilishning asosiy motivlari:

- kasallik yoki jarohatlarni tiklash;
- stressning salbiy ta'sirini kamaytirish zarurati;
- giyohvandlik bilan kurashish;
- tibbiy turizmning turli bozorlarda bir xil davolanish uchun past narxdan foydalanish,
- tobora xilma-xil va noan'anaviy tibbiy profilaktika vositalaridan foydalanish tendentsiyasi"¹⁰;

Shu sababli, sog'liq uchun sayohat qilish qarorini qabul qilishda turtki beruvchi omillar turizmning deyarli barcha turlarida mavjud. Shundan kelib chiqadigan bo'lsak tibbiy turizmni ham bir qancha yo'nalishlarga ajratish mumkin.

3-rasm. Tibbiy turizm kategoriyalari.¹¹

⁹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

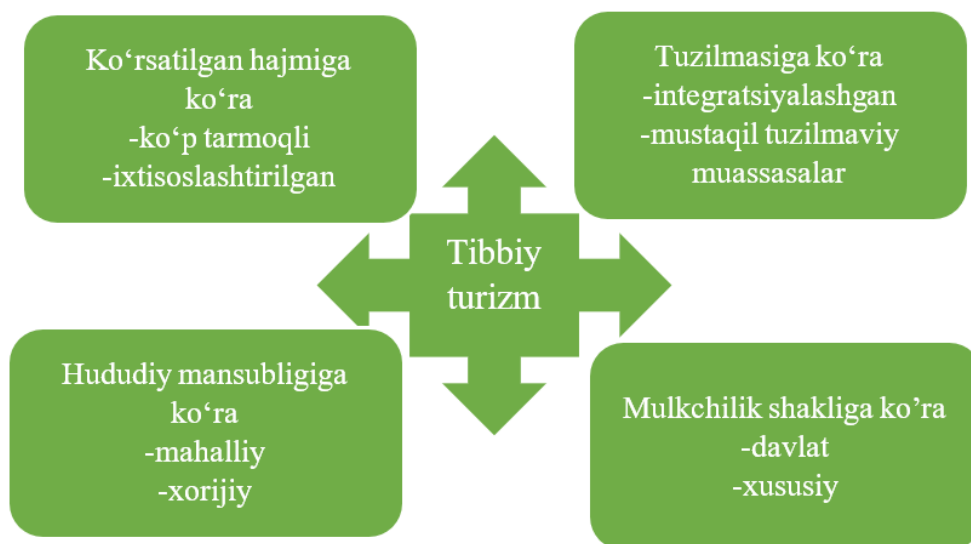
¹⁰ Lewandowska A., 2007, Turystyka uzdrawiskowa, Szczecin: Wyd. Uniwersytetu Szczecińskiego.

¹¹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

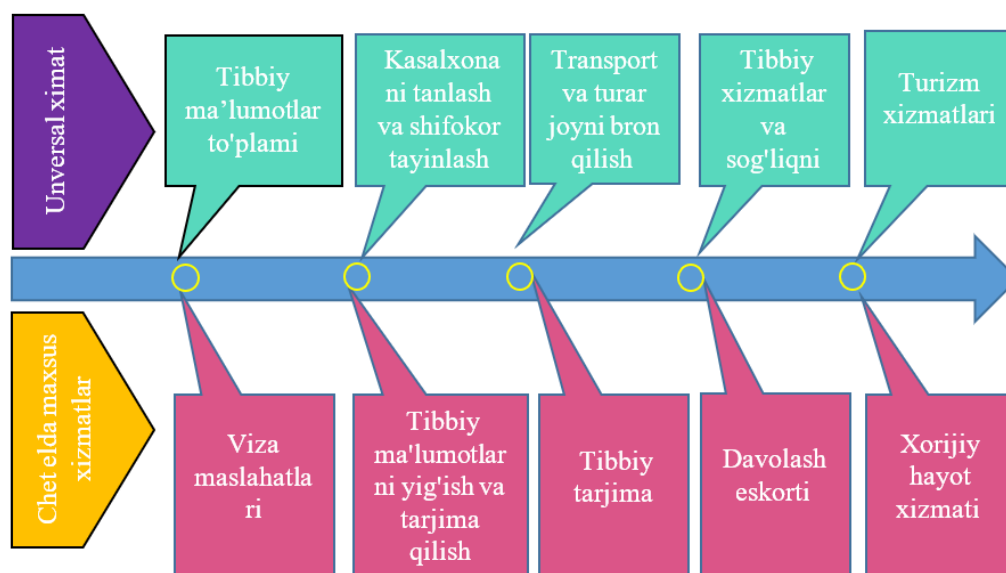
“E. Koen tibbiy turistlarning to‘rt turini taklif qildi:

- tibbiy turist qabul qiluvchi mamlakatda to‘satdan kasallik yoki baxtsiz hodisa tufayli tibbiy yordam oladi;
- tibbiy turist - bu mezbon davlat bilan hech qanday aloqasi bo‘lmagan, davolanish uchun (sayohatga aloqasi bo‘lmagan) sayohat qilgan jismoniy shaxs;
- dam oluvchi bemor - tibbiy davolanish yoki reabilitatsiya qilish uchun qabul qiluvchi davlatga tashrif buyuradigan, ammo dam olish imkoniyatlaridan, ayniqsa tiklanish davrida foydalanadigan shaxs;
- oddiy bemor qabul qiluvchi davlatga faqat davolanish uchun tashrif buyuradi va dam olish imkoniyatlaridan foydalanmaydi”¹².

4-rasm. Tibbiy turizmning ajratilgan shakillari¹³

Agar turizm va tibbiyot sanoatini samarali integratsiyalash mumkin bo‘lsa, bu O‘zbekiston uchun katta iqtisodiy foyda keltiradi. O‘zbekiston to‘liq tibbiy sanoat zanjiri va turizm sanoati zanjirini shakllantirdi. Tibbiyot sanoati va turizm sanoatining sanoat qiymat zanjiri tarmoqlari mos ravishda 4-rasmga ko‘rsatilgan.

5-rasm. Tibbiyot va turizm sanoati zanjiri.

5-rasmga ko‘rsatilgandek, sog‘liqni saqlash turizmi sanoati sog‘liqni saqlash va turizmni o‘zida mujassamlashtirgan va tibbiy turizm sanoati bilan bog‘liq ko‘proq tarmoqlar mavjud, hamda tegishli tarmoqlarga

¹² Cohen E., 2008, Protecting patients with passports: medical tourism and the patient protective argument, Harvard Law School Public Law and Legal eory Working Paper No.10-08, Cambridge, Mass.: Harvard Law School.

¹³ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

ta'sir kuchliroq va ko'lami kengroqdir. Jadvaldan ko'rinib turibdiki, sog'liqni saqlash va turizmning bir-birini to'ldiruvchi va bog'lovchi sinergiya qiymatini yaratadi. Tibbiyot va turizm sanoatining talab va taklif, qiymat atributlarining uyg'unligi tibbiy turizm sanoatiga tibbiy sayyohlarning ehtiyojlarini imkon qadar yaxshiroq aniqlash, sayyohlik kompaniyalari va shifoxonalar o'rtasidagi sinergiyadan yaxshiroq foydalanish imkonini beradi.

Bu nafaqat biznes hamkorligi tufayli turistik kompaniyalar o'rtasidagi bog'liqlikni, balki tashqi hamkorlikdagi o'zgarishlar tufayli kompaniya ichidagi bo'limlar o'rtasidagi bog'liqlikda ham o'z aksini topadi. Shu asosda, ushbu tadqiqot ishida iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini tushunish uchun Markov modellari orqali tibbiy turizm sanoatining iqtisodiy samaradorligiga ta'sir qilish ehtimolini chuqur o'rganildi.

Butun dunyoda tibbiy turizm zimatidan foydalanuvchi turistlar soni millionlardan oshib bormoqda. Tibbiy va sog'lomlashtirish turizmining aniq soni va narxini aniqlash qiyin, sabablaridan biri mamlakatlarda sog'liqni saqlash turizmi sanoatining turli xil narx ta'riflari mavjudligibilan izohlanadi. Ba'zi mamlakatlar statistikasi faqat rekratsion turizmni yoki mahalliy darajada kasal bo'lgan sayyohlarni o'z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Turner, L. and Hodges, J. The Ethics of Medical Tourism. Developing World Bioethics, 2009.
2. Lunt, N., Smith, R., Exworthy, M., Green, S.T., Horsfall, D., and Mannion, R. Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A Scoping Review. OECD, 2011.
3. Smith, R. and Lunt, N. Medical Tourism: The Ethical Challenges. Globalization and Health, 2012.
4. Abduraxmanova A. [Sayohat xarajatlari usulidan foydalanib "Zarafshon milliy bog'i" potensialini iqtisodiy baholash.](#) Economics and Innovative Technologies, 2022
5. Abduraxmanova A. Ekoturizm klasterining nazariy asoslarini Delphi usulidan foydalanib tahlil qilish. Academic research in educational sciences, 2022
6. Axrorov F.B. Abduraxmanova A. Ekoturizm klasterlarini rivojlantirish orqali sohani rivojlantirish. Development issues of innovative economy in the agricultural sector. 2021 174 b
7. Ibragimov G', Murtazaev O, Rakhmonov D. Klaster tizimining qishloq xo'jaligi samaradorligiga ta'siri//Agroiqtisodiyot. –Toshkent, 2020. -№1. -20-23 b.
8. Ibragimov G.A., Janibekov F.B., Nazarova M.S., Khurramov A.M., Tursunov O.M. The role of agricultural clusters in increasing the efficiency of Agriculture //Colloquium-journal: Economics, Earth sciences, Agricultural Sciences. -№14 (66), 2020. Warszawa, Polska. –p. 6-9. ISSN 2520-6990
9. Mamasoliyev S.A., Ibragimov G'.A., Murtazaev O, Ganiev I.M., Mariusz Maciejczak. Production capacity and financial results of an enterprise from the grain industry in Uzbekistan.//ANNALS of The Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists, 2013. ISSN 1508-3535. Volume 15/5-11-15 pp.
10. Porter, M. 1998. Clusters and the New Economics of Competition. Harvard Business Review. Available at: <http://hbr.org/product/clusters-and-the-new-economics-of-competition/an/98609-PDF-ENG>
11. Tursunov O., Ibragimov G', Roles of investment and service system sector in agriculture//Вісник ХНАУ: Серія Економічні науки. –ХНАУ, Харків, Україна, 2013. –№3. –с 203-215.
12. Murtazaev O., Ibragimov G'. The Effectiveness of Economic Relationships and Forecasting between Farms and Agricultural Services//The Indian Journal of Economics (ISSN: 0019-5170) Issue 400. Pages 6
13. Saydullayev, A. (2023). GREEN ECONOMY: IS IT A PATH TO SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH FOR UZBEKISTAN?. British Journal of Global Ecology and Sustainable Development, 15, 129-137.
14. Saydullayev, A. (2023). EKOTIZIM XIZMATLARINI IQTISODIY BAHOLASH USULLARINING QIYOSIY TAHLILI. Евразийский журнал академических исследований, 3(6), 22-32.
15. Urozaliyev E., Xujamov B., imitation methods help businesses acquire a competitive edge. The Journal of Economics, Finance and Innovation. 2023. 682-689.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>